

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ КАРТОГРАФІЇ В УКРАЇНІ

*Т. Божук**Львівський державний інститут новітніх технологій та управління імені В. Чорновола*

Розглянуто актуальні питання динаміки розвитку та сучасний стан картографічних творів, що використовуються при організації та популяризації рекреаційно-туристичної діяльності. Подано аналіз виданої картографічної продукції для потреб туризму на прикладі ДНВП «Картографія», Інституту передових технологій та науково-виробничої фірми «Карти і атласи». Висвітлено методичні особливості викладання навчальної дисципліни «Туристична картографія» для студентів спеціальності «Туризм».

Ключові слова: туристична картографія; картографічний твір; туристична карта; картографічне підприємство; рекреаційно-туристична діяльність.

Вступ. Сьогодні важко уявити сферу людської діяльності без застосування картографічного матеріалу (паперового чи електронного). Особливо швидкими темпами розвивається зараз в Україні туристична галузь, де, словами М. Баранського, дійсно «...з карти все починається і картою закінчується...». Адже з метою створення позитивного іміджу території, формування туристичного продукту та активізації його просування на внутрішньому і міжнародному ринках, підвищення якості та ефективності інформаційно-комунікаційної інфраструктури застосовують картографічні методи дослідження. І вирішити поставлені питання може туристична картографія як наука, що відображає просторово-часові аспекти туристичних і рекреаційних центрів, а також взаємозв'язки туризму, регіональних природних та суспільних туристичних об'єктів, явищ і процесів за допомогою системи просторово-знакових моделей.

Вихідні передумови. Питання картографічного забезпечення туристичної галузі систематично висвітлюються на всеукраїнських і міжнародних наукових форумах. Зокрема, в рамках роботи конференції «Українська історична географія та історія географії в Україні», яка відбулася у Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича 7-10 жовтня 2009 р., розглядалася тематика розвитку картографічних досліджень та географічної освіти. Важливе значення мають науково-практичні конференції «Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку», на яких актуальними залишаються аспекти тематичного й атласного картографування, а також історія картографії.

Детальний аналіз картографічних творів, що видавалися ДНВП «Картографія», провів Ростислав Сосса [10], охарактеризував нові підходи до створення туристичних карт директор ЗАТ «Інститут передових технологій» Олександр Барладін [2]. Теоретико-методичні аспекти картографічного забезпечення для туристичних

потреб докладно вивчала Юлія Прасул [7-8]. В. Петранівський та М. Рутинський [6] присвятили цій темі розділ навчального посібника «Туристичне краєзнавство». Питання забезпечення туристичних маршрутів Українських Карпат картографічними матеріалами висвітлювали М.О. Астанкова, Г.М. Кучеренко, Д.І. Тихомиров [1] та Ж.І. Бучко [3]. Аналіз картографічного забезпечення релігійного туризму як одного із сучасних і перспективних напрямків проведено Л.І. Зеленською і Д.Є. Котлярчук [5], картографічний метод у сакрально-географічних дослідженнях обґрунтовано І. Ровенчаком [9], складено сакральний атлас міста Львова Т. Гринчишиним [4].

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Метою даної статті є вивчення сучасного стану забезпечення картографічними творами в галузі туризму та огляд розвитку туристичної картографії. До основних завдань, що виконуються, належать: аналіз діяльності картографічних підприємств; огляд забезпечення картографічними матеріалами для потреб туризму у контексті викладання навчальної дисципліни «Туристична картографія» для студентів спеціальності «Туризм».

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед до розгляду пропонуємо аналіз картографічної продукції для потреб туризму, виданої підприємствами: ДНВП «Картографія», Інститутом передових технологій, Науково-виробничою фірмою «Карти і атласи».

ДНВП «Картографія» працює вже 65 років і серед забезпечення туристів картографічними виданнями можна назвати: атласи та карти автошляхів; плани та атласи міст; довідкові карти та атласи світу України, окремих її регіонів. Динаміку розробки картографічних творів для туристичних потреб проаналізовано на основі [10, 11] і представлено кількісний склад та тематичні напрямки (табл. 1). За останні роки підприємство підготувало до видання серію оновлених тематичних навчальних карт України. Новостворені карти укладені за комп'ютерними технологіями.

Перелік картографічних творів для потреб туризму, виданих ДНВП «Картографія» (1951–2003рр.), за даними [10]

Картографічні твори	Роки видання							За весь період
	до 1951	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2000-2003	
Туристичні карти, схеми, атласи	-	12	-	99	229	18	7	365
Оглядові карти:	-	9	-	44	96	10	7	166
держави	-	3	-	6	8	-	3	20
регіони	-	1	-	5	5	-	-	11
області	-	5	-	33	83	10	4	135
Маршрутні карти, схеми:	-	3	-	55	121	-	-	179
Карпати	-	-	-	32	40	-	-	72
Крим	-	-	-	-	2	-	-	2
Інші регіони України	-	2	-	10	42	-	-	54
Туристична карта України масштабу 1:100000	-	-	-	-	-	8	-	8
Туризм вихідного дня	-	-	-	-	5	-	-	5
Туристичні атласи	-	-	-	-	4	-	-	4
Карти, схеми, атласи міст	-	-	-	60	147	107	139	453
Туристичні схеми, плани міст	-	-	-	37	95	82	107	321
Атласи за темою "Рідний край"	-	-	1	2	14	12	1	30
Електронні карти та атласи на компакт-дисках	-	-	-	-	-	-	8	8

Діяльність Інституту передових технологій (ІПТ) як виробника картографічної продукції розпочалася у 1986 р. Серед виданих картографічних творів для потреб туризму варто назвати: Атлас «Погляд на Україну», «Туристична карта України», «Київ. Туристичні й спортивні об'єкти» та карти-буклети кишенькового формату. Зокрема, «Погляд на Україну» (1998) – це атлас, призначений для вітчизняних та іноземних туристів, тому є двомовним (українсько-англійським). Його карти презентували найпривабливіші для туристів об'єкти природи, історії, культури. Текстовий супровід стисло коментував і доповнював зміст карт. Результатом спільної роботи із Національною туристичною організацією стала «Туристична карта України» – перший повний картографічний огляд туристичних ресурсів сучасної України.

Науково-виробнича фірма «Карти і атласи» спеціалізується на розробці великомасштабних регіональних карт, зокрема, актуальними є карти серії «Україна туристична. Захід» (8 карт, 6 з яких

видано: Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська, Львівська та Волинська області). Цікава карта «Українські місця в Польщі», на якій показано 8 маршрутів ностальгійного чи історичного туризму і яка може стати основою для розробки інших культурно-пізнавальних маршрутів.

Окрім виробників картографічної продукції і прямих споживачів – туристів, наявна певна частка потенційних користувачів туристичними картами, планами і атласами, до яких належать теперішні студенти. Власне, хочеться привернути увагу до спеціальності «Туризм», в рамках підготовки з якої студенти вивчають навчальну дисципліну «Туристична картографія» (відповідно до робочого навчального плану і програми, охоплює 54 год: з них 20 – лекції, 14 – практичні, 20 – на виконання самостійної та індивідуальної роботи).

Студенти ознайомлюються із: місцем туристичних карт у системі картографії та основними етапами їх розвитку; топографічними картами, їх інформаційним навантаженням та використанням

для потреб туризму; способами картографічного зображення; туристичними картами, їх характеристикою і класифікацією; об'єктами та рівнями регіонального системного картографування для потреб туризму; аналізом і розробкою карт для різних видів туризму; географічними інформаційними технологіями при складанні та виданні туристичних карт. На практичних заняттях здобувають навички аналізу наявності картографічної продукції для туристичних потреб; «читання» топографічних карт, ознайомлення зі способами картографічного відображення; оцінювання придатності картографічних творів для потреб туризму; картографування туристичних об'єктів на урбанізованих та рекреаційних територіях.

Висновки і перспективи. Стан забезпеченості туристично-краєзнавчою літературою й картографічними матеріалами для організації туризму донедавна був незадовільним. Негативно позначився на цьому статус секретності більшості карт. Протягом останніх трьох десятиріч років топографічні карти поступово розсекречувалися, а на їх основі друкувалися якісні туристичні картосхеми. Загалом за останні роки стрімко зростає кількість і якість картографічно-поліграфічної продукції для потреб туризму, що пояснюється зростанням попиту на неї та підвищенням рейтингу активного туризму.

Список літератури

1. Астанкова М.О. Карты серии «Туристські маршрути» регіонів Карпат і Криму для аматорського туризму : розробка та перспективи їх створення / Астанкова М.О., Кучеренко Г.М., Тихомиров Д.І. // Національне

- картографування : стан, проблеми та перспективи розвитку: збірник наукових праць. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 62-64.
2. Барладін О.В. Геоінформаційні технології – основа картографічного виробництва в Інституті передових технологій / Барладін О.В. // Національне картографування : стан, проблеми та перспективи розвитку: збірник наукових праць. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 178-181.
3. Бучко Ж.І. Картографічне та інформаційне забезпечення туристичних маршрутів Українських Карпат / Ж.І. Бучко // Українська історична географія та історія географії в Україні : матер. міжнар. наук. конф., 7-10 жовтня 2009 р. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2009. – С. 162-163.
4. Гринчишин Т. Львів сакральний : релігійні об'єкти на мапі міста: атлас-довідник / Т. Гринчишин. – Львів, 2009. – 84 с.
5. Зеленська Л.І. Картографічне забезпечення релігійного туризму (регіональний компонент) / Зеленська Л.І., Котлярчук Д.Є. // Національне картографування : стан, проблеми та перспективи розвитку: збірник наукових праць. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 158-166.
6. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / Петранівський В.Л., Рутинський М.Й.; за ред. проф. Ф.Д. Заставного – К. : Знання, 2006. – С. 127-143.
7. Прасул Ю.І. Комплексне туристичне картографування / Прасул Ю.І. // Національне картографування : стан, проблеми та перспективи розвитку: збірник наукових праць. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 172-177.
8. Прасул Ю.І. Наукові основи системного картографування регіонів України для потреб туризму (на прикладі Харківської області) : автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. геогр. наук / Ю.І. Прасул, Харківський нац. ун.-т ім. В. Н. Каразіна, 2004. – 22 с.
9. Ровенчак І.І. Картографічний метод в сакрально-географічних дослідженнях / Ровенчак І.І. // Картографія та вища школа. – К., 2006. – Вип. 11. – С. 213-216.
10. Сосса Р.І. Картографічні твори, видані ДНВП «Картографія» (1945-2003 рр.): бібліографічний покажчик / Р.І. Сосса. – К. : ДНВП «Картографія», 2004. – 248 с.

Т. Божук. Развитие туристической картографии в Украине. Рассмотрены актуальные вопросы динамики развития и современное состояние картографических произведений, которые используются при организации и популяризации рекреационно-туристической деятельности. Проанализировано изданную картографическую продукцию для туристических потребностей на примере ГНПП «Картография», Института передовых технологий и научно-производственной фирмы «Карты и атласы». Показаны методические особенности преподавания учебного курса «Туристическая картография» для студентов специальности «Туризм».

Ключевые слова: туристическая картография; картографическое произведение; туристическая карта; картографическое предприятие; рекреационно-туристическая деятельность.

T. Bozhuk. Development of tourist cartography in Ukraine. The paper surveys the actual issues of the development dynamics and the state of the art of cartographic products, which are used for the organization and popularization of recreation-tourist activities. The analysis of the published cartographic products is made on the example of the SSPE «Kartografiya», Institute of the Advanced Technologies, and the Scientific-Production Company «Karty i Atlasy». The methodical peculiarities of the academic discipline «Tourist Cartography» for tourism students are considered too.

Key words: tourist cartography; cartographic product; tourist map; cartographic enterprise; recreation-tourist activities.